

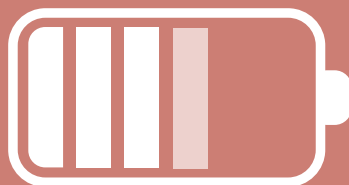

ХЕЛСИНШКИ
КОМИТЕТ
ЗА ЧОВЕКОВИ
ПРАВА

(НЕ)ЕФИКАСНОСТА НА ДРЖАВНИОТ ИНСПЕКТОРАТ ЗА ТРУД ВО ЗАШТИТАТА НА РАБОТНИЧКИТЕ ПРАВА

Анализа и препораки за подобрување на работата на Државниот инспекторат за труд

- документ за јавни политики -

Автор: Игор Јадровски

СОДРЖИНА

- 3** ПОИМНИК
- 4** ВОВЕД
- 6** МЕТОДОЛОГИЈА
- 6** ИЗВРШНО РЕЗИМЕ
- 9** ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА И ПОСТАПКА ЗА ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР
- 10** БАРАЊА ЗА ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР НА ХЕЛСИНШКИОТ КОМИТЕТ
- 13** ИНТЕРВЈУА СО ДРЖАВНИ ИНСПЕКТОРИ НА ТРУД
- 15** НЕДЕЛНИ КООРДИНАТИВНИ СОСТАНОЦИ СО ДИРЕКТОРОТ НА ИНСПЕКТОРАТОТ
- 17** ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

ПОИМНИК

ДИТ	Државен инспекторат за труд
ЗРО	Закон за работните односи
ЗИН	Закон за инспекциски надзор
ЗИТ	Закон за инспекцијата на трудот
ЗОУП	Закон за општата управна постапка
ЗП	Закон за прекршоците
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
ДСЗИ	Државен санитарен и здравствен инспекторат
ПСМ	Република Северна Македонија
ХК	Хелсиншки комитет
ЗПВРСМ	Заменичка претседателка на Владата на Република Северна Македонија
ДЗМТСП	Дополнителна заменичка Министерка за труд и социјална политика
ЗМТСП	Заменик министер за труд и социјална политика

ВОВЕД

Овој документ за јавни политики е изготвен во рамките на проектот „Зголемување на продуктивноста преку подобрување на законската рамка за работни односи во Северна Македонија (II)“ и се однесува на периодот од август 2018 до септември 2020 година. Проектот обезбедува сеопфатен преглед на состојбата со работничките права, вклучувајќи мерење на степенот на задоволство на граѓаните од заштитните механизми против дискриминацијата и повредите на работничките права. Притоа, проектот дава и препораки за унапредување на законската рамка во согласност со меѓународните стандарди. Дополнително, активностите вклучуваат и мониторинг на инспекцискиот надзор на трудот и постојано информирање на јавноста за состојбата со работничките права, што придонесува кон покренување

на јавната свест за пристапот до механизми за заштита. Една од клучните активности на проектот е мониторирање на работата на Државниот инспекторат за труд (ДИТ).

ДИТ е примарен и најважен механизам во заштитата на работничките права. Тој врши надзор над примената на законите и другите прописи за работни односи, вработување и заштита при работа. Инспекторатот врши надзор и на почитувањето на колективните договори, договорите за работа и другите акти со кои се уредуваат и остваруваат правата, обврските и одговорностите на работниците и работодавачите во областа на работните односи, вработувањето и заштитата при работа. Имајќи ја предвид лесно достапната и бесплатна административна постапка, ДИТ е најчесто користениот заштитен механизам преку кој граѓаните на

Македонија бараат институционална заштита на правата од работен однос. Како дел од работната група за изработка на новиот Закон за работните односи (ЗРО), ДИТ игра значајна улога во унапредувањето на домашното трудово законодавство и неговото хармонизирање со меѓународната трудова легислатива. Ова пред сè се однесува на директивите на Европската Унија (ЕУ) и конвенциите на Меѓународната организација на трудот (МОТ).

Пандемијата предизвикана од COVID-19 доведе до здравствена, но и работничка криза и како никогаш досега ја тестираше функционалноста и ефикасноста на ДИТ. Работничките и работниците беа први на удар по прогласувањето на вонредната состојба во земјата заради справувањето со последиците од

коронавирусот. Кризната состојба за нив значеше борба за зачувување на своето и на здравјето на најблиските, но и борба за спас на нивната егзистенција. Ваквата ситуација произведе грубо кршење на работничките права, чиј број секојдневно се зголемуваше и бараше брза и ефикасна реакција од ДИТ.

Сето наведено посочува кон потребата и важноста од ефикасен и функционален ДИТ, кој во континуитет ќе обезбедува унапредување и навремена заштита на работничките права. За таа цел, овој документ за јавни политики ќе даде препораки за надминување на предизвиците и проблемите со кои се соочува ДИТ, регистрирани низ континуираното следење на неговата работа во периодот од август 2018 до септември 2020 година. Ова ќе придонесе кон унапредување на работата на ДИТ.

МЕТОДОЛОГИЈА

Методолошката рамка на документот опфаќа деск-истражување, интервјуа со инспектори на трудот и неделни средби со директорот на ДИТ. Преку деск-истражување ќе биде анализирано домашното законодавство, како и примарните податоци за административни практики и постапувања на инспекторатот, добиени преку иницираните постапки за вонреден инспекциски надзор од страна на Хелсиншкиот комитет (ХК). Деск-истражувањето е засновано врз преглед и врз анализа на секундарните извори на податоци од достапните истражувања, извештаи, анализи и инфографици за работата и функционалноста на ДИТ. Дополнително, методолошката рамка опфаќа и податоци добиени од интервјуа со инспектори на труд од различни подрачни канцеларии на ДИТ, а во врска со начинот и времетраењето на спроведените инспекциски надзори и преземените дејствија на инспекторите при вршењето на истите. На крај, методологијата вклучува и сумирани податоци добиени од континуирани неделни координативни состаноци со директорот на ДИТ, поврзани со постапувањето на инспекторатот во вонредна состојба по конкретни предмети и забележани трендови на прекршување на работнички права.

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Заклучоците од примарните податоци добиени од деск-истражувањето покажаа дека ДИТ во периодот од август 2018 до септември 2020 не постапувал ефикасно и ажурно по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор од страна на ХК.¹ ДИТ не доставил одговор во 44 проценти од поднесените барања за инспекциски

---

1 Хелсиншки комитет за човекови права - Дали државниот инспекторат за труд ефикасно ги штити работничките права? – инфографик, достапен на https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2019/04/infografik_MKD.pdf.

Хелсиншки комитет за човекови права - Дали државниот инспекторат за труд ефикасно ги штити работничките права? – инфографик 1, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2019/07/INFOGRAFIK-MKD-novo.pdf>.

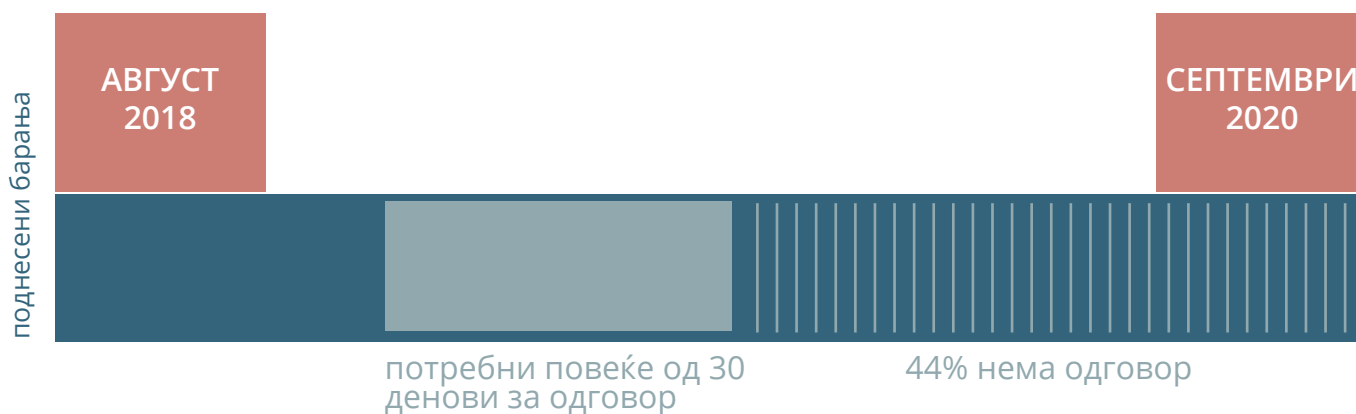
Хелсиншки комитет за човекови права - Дали државниот инспекторат за труд ефикасно ги штити работничките права? - инфографик број 2, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2019/11/1-infografik-mk.pdf>.

Хелсиншки комитет за човекови права - (Не)ефикасноста на Државниот инспекторат за труд во заштита на работничките права – инфографик бр. 3, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2020/02/infografik-mkd1.pdf>.

Хелсиншки комитет за човекови права - (Не)ефикасноста на Државниот инспекторат за труд во заштита на работничките права – инфографик бр. 4, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2020/06/dic-mk.pdf>.

Хелсиншки комитет за човекови права - (Не)ефикасноста на Државниот инспекторат за труд во заштита на работничките права – инфографик бр. 5, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2020/10/dit-5-mk.pdf>.

надзор од ХК, а во речиси половина од случаите во кои доставил одговор, за тоа му требале повеќе од 30 денови.

ДИТ не располага со доволно човечки капацитети. Имено, ДИТ располага со вкупно 103 инспектори за областите на работни односи и безбедност и здравје при работа распоредени во 30 подрачја, од кои самостојно можат да вршат инспекциски надзор 88 инспектори.² Во однос на податоците за вкупниот број на извршени инспекциски надзори, тоа би значело дека во 2017 година, последната година за која се достапни податоци на годишно ниво, се извршени вкупно 31.690 инспекциски надзори, односно еден инспектор вршел по 1.2 инспекциски надзори дневно. Бројката на вработени инспектори со кои располага ДИТ незначително се променила во првата половина на 2020 година. Согласно извештајот за работата на ДИТ за период јануари – јуни 2020 година,³ ДИТ во овој период располага со 105 инспектори за областите на работни односи и безбедност и здравје при работа распоредени во 30 подрачја. Во овој период ДИТ извршил вкупно 16.892 инспекциски надзори, односно еден инспектор во просек вршел по 1 инспекциски надзор дневно.

Во периодот од август 2018 до јануари 2020 година, ДИТ имаше проблеми со пристапноста и отвореноста кон работниците. Во овој период не сите подрачни единици на ДИТ имаа функционални телефонски линии и немаше можност за поднесување анонимни електронски барања за поведување вонреден инспекциски надзор. Ваквата пракса се подобри од февруари 2020 година, кога

² Стратешки план на Државниот инспекторат за труд 2018-2020, достапно на: <https://bit.ly/2DCoQQvж> последен пат пристапено на: 15.12.2018 година.

³ Извештај за работата на ДИТ за период јануари – јуни 2020 година, бр. 02-3641 од 14.07.2020, достапен на <https://dit.gov.mk/?p=6725>.

се вовеле можноста за анонимно поднесување пријави на веб страната на ДИТ. Дополнително, ДИТ значително ја подобри пристапноста до работниците за време на вонредната состојба, обезбедувајќи функционални телефонски линии во сите подрачни единици.

Заклучоците од интервјуата со инспекторите покажуваат дека тие најчесто ги вршат инспекциските надзори најдоцна 15 дена по добивањето на предметите. Времетраењето на инспекциските надзори и преземените дејствија зависат од предметот на инспекцискиот надзор. Позитивна пракса е што во речиси сите интервјуа инспекторите изјавија дека при вршењето на надзорите разговараат со работниците за предметот на надзорот без присуство на работодавачот. Од друга страна, потешкотиите при закажувањето и спроведувањата на интервјуата со инспекторите, најчесто заради нивната презафатеност, уште еднаш го покажува проблемот со недостаток на човечки капацитети во ДИТ, но и немањето јасно воспоставен систем на соработка со граѓанските организации.

Заклучоците од неделните состаноци со директорот на ДИТ покажуваат дека оваа ад хок алатка функционира како исклучително ефикасна во заштитата на работничките права за време на вонредната состојба. На ваквите непосредни средби помеѓу директорот на ДИТ и граѓанските организации кои работат на заштита и унапредување на работничките права се дискутираше за постапување по конкретни барања за инспекциски надзор од страна на ДИТ. Дополнително, се разговараше за трендовите на прекршување на работничките права за време на вонредната состојба и се предлагаа мерки за заштита на работничките права. На состаноците се дискутираше и за безбедноста и здравјето на работниците за време на пандемијата. Со оглед на тоа што на овие состаноци присуствуваат претставници и од МТСП и ДСЗИ, овие состаноци ја подобрија меѓусекторската соработка на сите заштитни механизми за заштита на работничките права.

ДИТ покажа позитивен тренд на брзо, ажурно и ефикасно постапување по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор за време на вонредната состојба и одлична флексибилност на новонастанатата состојба. Механизмите за телефонско и анонимно пријавување на повреди на работничките права функционираа одлично и Инспекторатот брзо и ефикасно постапуваше по ваквите пријави. Сепак, останува впечатокот дека ДИТ треба да обезбеди целосно и доследно почитување на превентивните мерки и препораки за заштита на работниците на работните места. Ово особено важи за одржување дистанца при вршењето на работните задачи, дезинфекција на местата каде се врши работниот процес и носењето заштитна опрема на работните места. Дополнително, ДИТ треба да обезбеди доследна примена на исплатата на плата и надоместоците на плата на работниците кои се ослободени од работа со превентивните мерки на Владата

поради ширењето на COVID-19 и да гарантира дека нема погрешно толкување на превентивните мерки и препораки на Владата за ослободување на одредени категории на работници и нивно поистоветување со членовите од Законот за работните односи кои се однесуваат на неможност за извршување на работата заради виша сила и користење на принуден одмор.

ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА И ПОСТАПКА ЗА ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР

Правната рамка за работата на трудовата инспекција ја поставуваат процесните закони: Законот за инспекциски надзор (ЗИН)⁴ и Законот за инспекцијата на труд (ЗИТ).⁵ Покрај нив, прекршочната постапка ја уредува Законот за прекршоците (ЗП).⁶

ЗИН како *lex generalis* ја утврдува општата рамка за вршењето на инспекциски надзори. Со него се утврдуваат правата и должностите на инспекторите, основите за организацијата и работата на инспекциските служби, основните права и обврски на субјектите на инспекцискиот надзор, начинот и постапката за вршење инспекциски надзор и други прашања кои се однесуваат на инспекцискиот надзор. ЗИТ пак, како *lex specialis*, ја уредува правната рамка на инспекциските надзори од областа на трудот. Овластувањата и надлежностите на ДИТ понатаму се доуредуваат со материјалните прописи од областа на работните односи, вработувањето и заштитата при работа.

Постапката за инспекциски надзор започнува по иницијатива за поведување на инспекциски надзор, која може да ја поднесе секое правно и физичко лице, а истата може да биде поднесена и анонимно. Граѓанинот кога ќе му биде повредено право или ќе му биде оневозможено да го оствари своето право од или во врска со работниот однос, може да поднесе барање до ДИТ. Барањето може да биде поднесено писмено или усно со изјава дадена пред инспектор на трудот. Откако ќе го направи тоа, инспекторот на трудот е должен да постапи по истото и да спроведе постапка на инспекциски надзор. Вонредниот инспекциски надзор се спроведува веднаш, а најдоцна во рок од 10 работни дена од приемот на барањето за вонреден инспекциски надзор. Инспекторот на трудот во овој случај е овластен, без претходна најава, во секое време на денот и ноќта да влезе во просториите на работодавачот и да го спроведе инспекцискиот надзор.

---

4 Закон за инспекциски надзор, Службен весник на Република Северна Македонија број 102/19).

5 Закон за инспекција на трудот, Службен весник на Република Северна Македонија број 35/97, 29/02, 36/11, 164/13, 44/14, 33/15, 147/15 и 21/18.

6 Закон за прекршоците, Службен весник на Република Северна Македонија број 124/15.

Во спроведувањето на инспекцискиот надзор, инспекторот е должен да ги преземе сите законски дејствија неопходни за утврдување на фактичката состојба, односно согласно горенаведеното да изврши увид, да прибира потребни податоци, да бара лични исправи, да зема изјави од лицата затекнати кај работодавачот и слично. Кога инспекторот на трудот ќе утврди дека е повредено или оневозможено остварувањето на правото на граѓанинот кој го поднел барањето, во согласност со закон ќе изрече соодветни инспекциски мерки со цел да се отстранат неправилностите кои довеле до повредата или оневозможување на правото. Во таков случај, инспекторот со решение ќе му нареди на работодавачот во определен рок да преземе соодветни дејствија за да се отстранат утврдените неправилности. Инспекторот во рок од 15 дена по завршувањето на вонредниот инспекциски надзор е должен да го извести подносителот за резултатите од инспекцискиот надзор. Кога со материјалните закони утврдената неправилност е определена како прекршок, инспекторот ќе поведе соодветна прекршочна постапка пред прекршочен орган, односно надлежен суд. Доколку за сторениот прекршок е предвидено издавање на прекршочен или мандатен платен налог, инспекторот на работодавачот ќе му издаде соодветен налог пред да поведе прекршочна постапка. Прекршочната постапка се поведува по барање на овластен орган или по барање на оштетениот работник.⁷ Овластен орган за поведување на прекршочна постапка е Државниот инспекторат за труд, а како оштетен се јавува самиот работник. За сторен прекршок се предвидуваат глоби кои се пропишуваат и изрекуваат како главна санкција која се состои во плаќање на определен паричен износ, кој се изразува во фиксен износ во согласност со законските одредби.⁸

БАРАЊА ЗА ВОНРЕДЕН ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР НА ХК

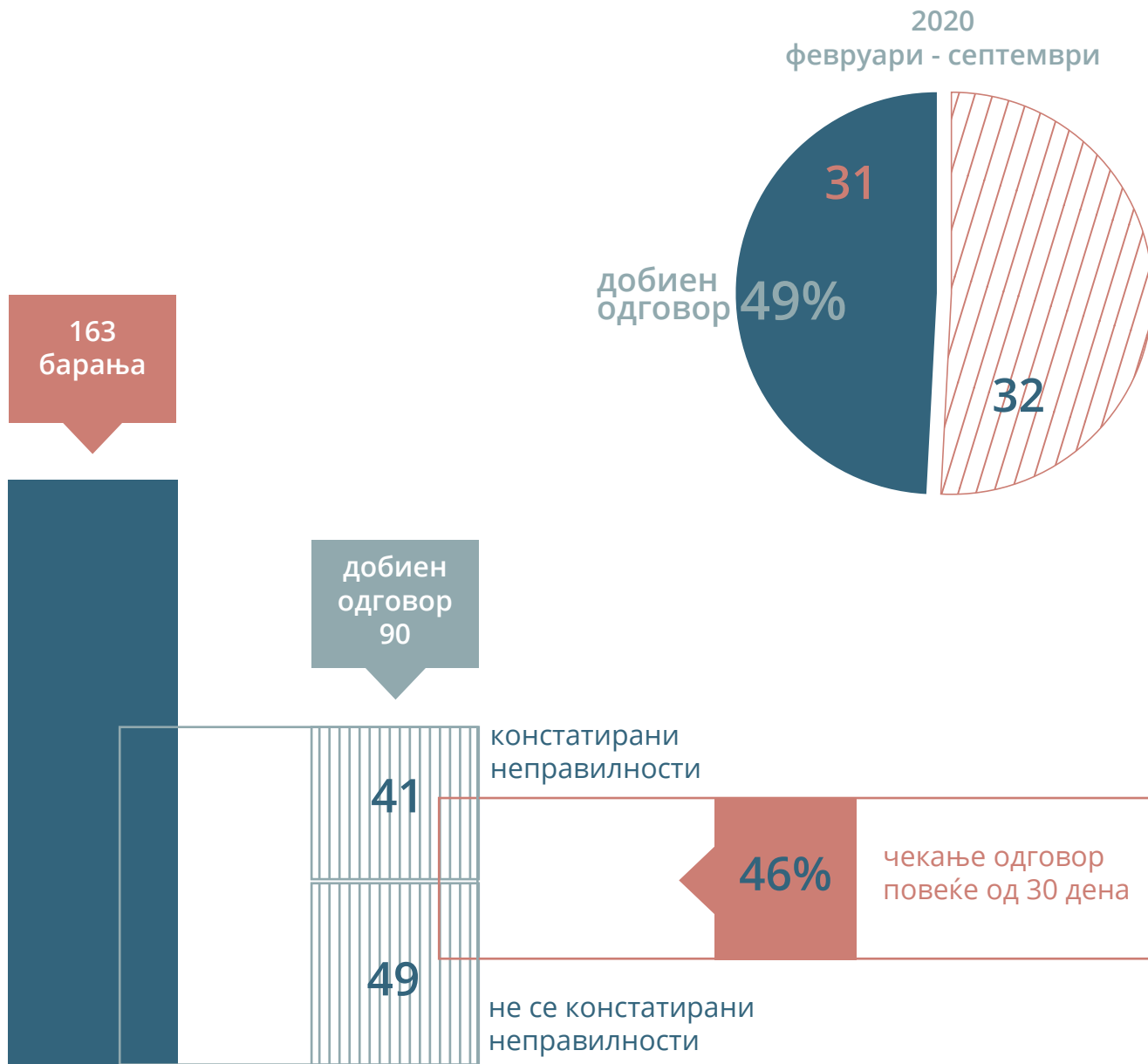
Во извештајниот период, ХК има доставено 163 барања за вонреден инспекциски надзор до 21 подрачна единица на ДИТ. ДИТ достави одговор на само 90 од нив, од кои во 41 констатирал неправилности и прекршување на работничките права, а во 49 не констатирал неправилности. Дополнително, во 46% од барањата за вонреден инспекциски надзор во кои одговорил, на ДИТ му требале повеќе од 30 дена за доставување на одговор. Благо подобрување на оваа пракса се бележи во периодот февруари 2020 – септември 2020, особено за време на вонредната

---

7 Закон за прекршоци, Службен весник на Република Северна Македонија бр. 96/2019.

8 Закон за прекршоци, Службен весник на Република Северна Македонија бр. 96/2019.

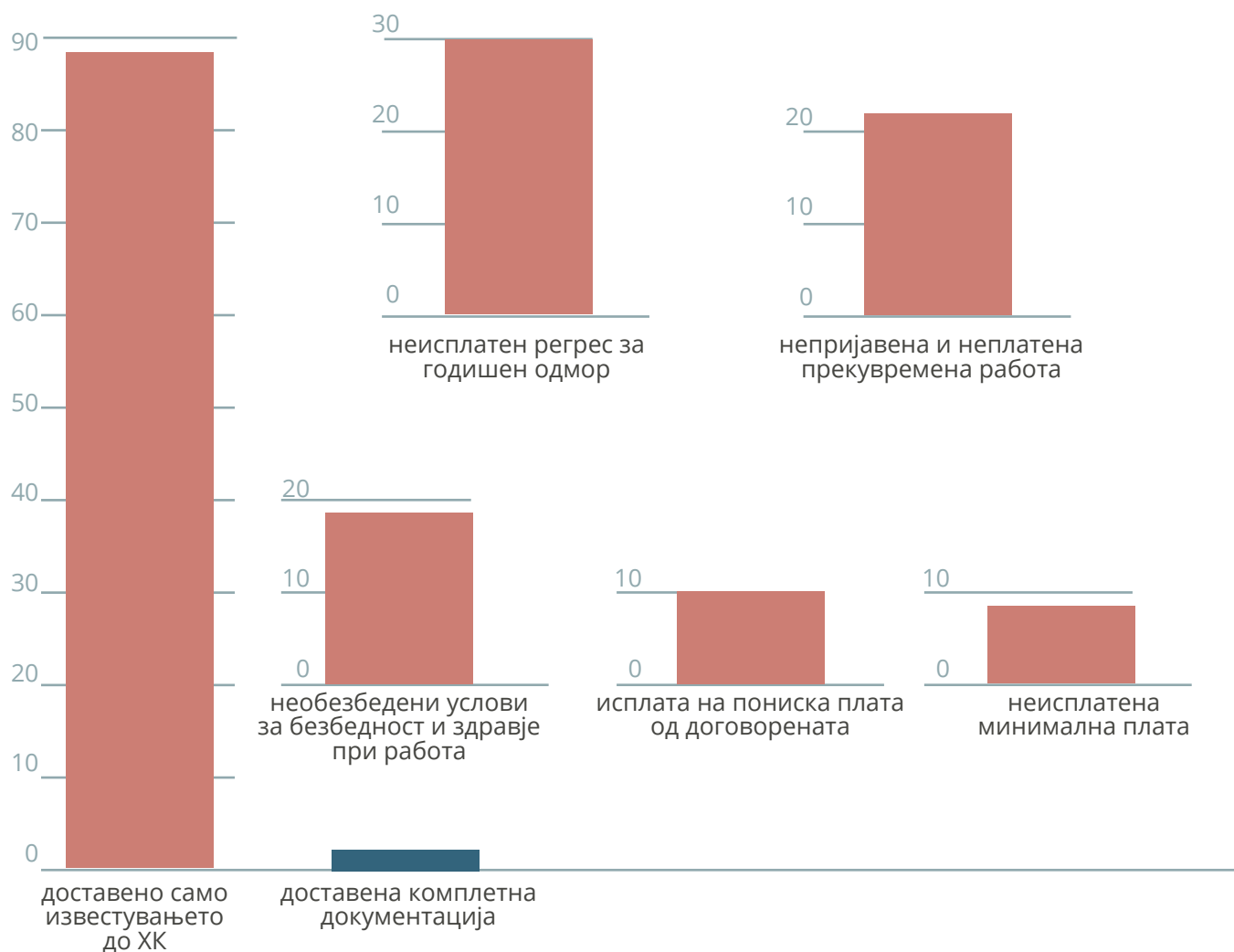
состојба, кога ДИТ далеку побрзо и поажурно доставува одговори по поднесените барања за инспекциски надзор, меѓутоа не го подобрува процентот на барања по кои доставува одговор, во овој период тој процент изнесува 49%, односно одговорил на 31 од 63 поднесени барања за вонреден инспекциски надзор.

ДИТ во само 1 од 90 одговори по барања за вонреден инспекциски надзор доставил комплетна документација од надзорот (известување, записник за извршен инспекциски надзор, решение, платен налог и слично), а во 89 одговори го доставил само известувањето до ХК.

Во однос на предметите на инспекциски надзор најзастапени се барањата кои се

однесуваат на неисплатен регрес за годишен одмор (30), непријавена и неплатена прекувремена работа (22), необезбедени услови за безбедност и здравје при работа (18), исплата на пониска плата од договорената (10), неисплатена минимална плата (8) и така натаму.

Во периодот од јануари до јуни 2020 година, забележително е зголемувањето на бројот на вонредни инспекциски надзори, пред се заради состојбата предизвикана од пандемијата на вирусот COVID-19. Имено, во овој период од вкупно 16,892 инспекциски надзори, 12.246 биле вонредни инспекциски надзори.⁹

⁹ Види референца 3.

Карактеристично е дека во периодот од февруари до април 2020 година, односно во периодот по прогласување на првата вонредна состојба најголемиот дел од барањата за вонреден инспекциски надзор (7) се однесуваа на непочитување на мерките на Владата за спречување и заштита од COVID-19 во однос на одржување два метри растојание на работно место, дезинфекција на работни површини и немање заштитна опрема за работа. Забележителна е ефикасноста на ДИТ во постапувањето по овие барања за вонреден инспекциски надзор, во сите седум случаи ДИТ утврдил неправилности во рок пократок од 15 дена од поднесувањето на барањата за инспекциски надзор и ги задолжил работодавачите да ги отстранат неправилностите. Исто така, карактеристично е тоа што ДИТ за овие случаи направил контролен надзор по службена должност и го извести ХК како подносител на барањата за вонреден инспекциски надзор дека работодавачите постапиле по укажувањето на ДИТ и ги отстраниле неправилностите. Ова е позитивен исклучок од стандардната пракса во случај на утврдување на неправилности по поднесено барање за вонреден инспекциски надзор, кога ХК не добива известување по службена должност за контролен надзор од ДИТ, па најчесто повторно се обраќа со барање за продолжување на инспекцискиот надзор, со цел да се утврди дали работодавачот постапил по укажувањата на ДИТ.

ИНТЕРВЈУА СО ДРЖАВНИ ИНСПЕКТОРИ НА ТРУД

Интервјуата со државните инспектори за труд беа спроведувани со две цели. Прво, за добивање на детална и точна фактичка состојба за спроведените инспекциски надзори по доставените барања за вонреден инспекциски надзор од ХК и утврдувањето на потребите и предизвиците со кои се соочуваат државните инспектори на труд при вршењето на надзорите.

Интервјуата беа спроведувани во периодот од февруари 2019 до август 2020 година. Во овој период беа спроведени вкупно 7 интервјуа со инспектори од 4 подрачни единици на ДИТ. Две од овие интервјуа беа спроведени со физичко присуство, а 5 интервјуа беа спроведени телефонски.

Главниот предизвик при закажувањето и спроведувањето на интервјуата беше општата презафатеност на државните инспектори на труд и немањето време за спроведување интервју. Дополнително отежнување беше предизвикано и со ограничувањето на физичкото движење и одржување на состаноци во затворен

простор предизвикани од пандемијата на вирусот COVID-19.

Интервјуата беа спроведувани по претходно подготвен прашалник¹⁰ кој ги содржи следниве податоци:

- подрачна единица на инспекторатот;
- инспектор;
- датум на спроведување на интервјуто;
- место на вршење на надзорот;
- датум на вршење на надзорот;
- времетраење и предмет на вршење на надзорот;
- колку време е поминато од прием на барањето за вонреден инспекциски надзор до вршењето на инспекцискиот надзор;
- кои дејствија се преземени при вршење на надзорот;
- дали се извршени разговори со работниците во однос на предметот на инспекцискиот надзор, доколку да, дали разговорите се водени во присуство на работодавачот;
- дали се утврдени прекршувања на работничките права на работниците и
- какви мерки се преземени во однос на констатираните прекршувања на работничките права.

Во најголемиот дел од спроведените интервјуа, инспекторите одговорија дека времетраењето на надзорите се движи од 30 до 60 минути. Поминатото време од приемот на барањето за вонреден инспекциски надзор не надминува 15 дена. Ваквото ефикасно постапување по барањата за кои беа спроведени интервјуата е исклучок од генералниот впечаток на неажурно и неефикасно постапување на ДИТ, забележано во извештајниот период. Позитивна пракса е што сите интервјуирани инспектори изјавија дека при вршењето на надзорот воделе разговори со вработените без присуство на работодавачот. Пет инспектори во интервјуата изјавија дека при вршењето на пет надзори утврдиле неправилности и прекршување на работничките права. Во еден од пет случаи инспекторот го задолжил работодавачот да им даде копии од договорите за вработување на работниците и работодавачот веднаш постапил по задолжувањето. Во два од пет случаи инспекторите го задолжиле работодавачот да им исплати регрес за годишен одмор на своите вработени и на

---

10 Прашалникот е достапен во анекс на овој документ за јавни политики.

контролен надзор утврдиле дека работодавачот постапил по укажувањето. Во еден од пет случаи инспекторот го задолжил работодавачот повторно да врати на работа работничка на која незаконски и бил раскинат договорот за вработување и по контролен надзор утврдил дека работодавачот постапил по укажувањето. Во еден од пет случаи инспекторот го задолжил работодавачот да им издаде пресметки на плата на вработените, но во моментот на спроведувањето на интервјуто се уште немаше спроведено контролен надзор за да провери дали работодавачот постапил по укажувањето. Во две од интервјуата инспекторите изјавија дека во два случаи не констатирале неправилности при спроведените надзори.

НЕДЕЛНИ КООРДИНАТИВНИ СОСТАНОЦИ СО ДИРЕКТОРОТ НА ДИТ

Неделните координативни состаноци се одржуваа од почетокот на мај до почетокот на јули 2020 година. Целта на овие состаноци беше подобра координација на граѓанските организации со ДИТ во однос на заштита и унапредување на работничките права за време на вонредната состојба и за дискутирање на мерките на МТСП за време на вонредната состојба. На состаноците најчесто присуствуваа поранешната ЗПВРСМ Мила Царовска, поранешната ДЗМСТП Санела Шкријељ поранешниот ЗМТСП Ѓонул Бајрактар, поранешниот директор на ДИТ Алајдин Хавзиу, претставници на ДСЗИ и претставници на граѓански организации, вклучително и претставници на ХК.

Ваквите состаноци покажаа дека оваа ад хок алатка беше исклучително ефикасна во заштитата на работничките права за време на вонредната состојба. На ваквите непосредни средби помеѓу директорот на ДИТ и граѓанските организации кои работат на заштита и унапредување на работничките права се дискутираше за постапување по конкретни барања за инспекциски надзор, трендови на прекршување на работничките права за време на вонредната состојба и се предлагаа мерки за заштита на работничките права, но и на безбедноста и здравјето на работниците за време на пандемијата. За ова говори и подобрувањето на ефикасноста на ДИТ во овој период во постапувањето по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор од ХК. Со оглед на тоа дека на овие состаноци присуствуваа претставници и од МТСП и ДСЗИ, овие состаноци ја подобрија меѓусекторската соработка на сите заштитни механизми за заштита на работничките права.

Освен побрзото и поефикасно решавање на индивидуалните предмети, за поздравување е и отвореноста на ДИТ да разговара и прифаќа сугестии за обезбедување доследна примена на исплатата на плата и надоместоците на плата на работниците кои се ослободени од работа со превентивните мерки на Владата поради ширењето на COVID-19. ДИТ се обврза дека ќе гарантира да нема погрешно толкување на превентивните мерки и препораки на Владата за ослободување на одредени категории на работници и нивно поистоветување со членовите од Законот за работни односи кои се однесуваат на неможност за извршување на работата заради виша сила и користење на принуден одмор. Сепак, останува впечатокот дека ДИТ не успеа да обезбеди целосна и доследна примена на овие мерки, ниту пак различните подрачни единици на ДИТ имаа унифициран став по однос на тоа колкав надоместок на плата треба да им се исплаќа на вработените кои отсутнуваат од работа заради изолација и/или спреченост за работа заради COVID-19.

Во овој период, за поздравување е зголемениот број вонредни инспекциски надзори по службена должност на ДИТ, за кои директорот на ДИТ извести на координативните состаноци.

Во однос на човечките ресурси на ДИТ, од координативните состаноци се потврди впечатокот дека ДИТ не располага со доволно човечки капацитети, кои можат да го понесат зголемениот обем на работа од работничката криза предизвикана од пандемијата на COVID-19. Дополнително, преоптовареноста со работа на државните инспектори на труд расте со порастот на бројот на заразени лица, меѓу кои дел се и државни инспектори за труд.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Заклучоци:

- ДИТ не постапува ефикасно и навремено по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор. Во речиси половина од поднесените барања за инспекциски надзор на ДИТ му се потребни повеќе од 30 дена да постапи по истите и да го извести подносителот на барањето за исходот, а за голем дел од поднесените барања за вонреден инспекциски надзор воопшто не го известува подносителот за исходот. ДИТ има пракса при известувањето на подносителот на барањето, како одговор да го доставува само известувањето, а не и дополнителната документација (записник за извршен инспекциски надзор, решение, платен налог и слично).
- ДИТ не располага со доволно човечки и материјални ресурси за навремено и ефикасно постапување по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор. Од информациите добиени на неделните состаноци со директорот на ДИТ и спроведените интервјуа со државните инспектори на труд, може да се заклучи дека моменталниот број на вработени во ДИТ не е доволен за да се справи со обемот на работа кој го има ДИТ, а кој е дополнително зголемен во време на пандемијата на COVID-19 вирусот.
- ДИТ ретко ја користи законската можност за иницирање вонредни инспекциски надзори по службена должност.¹¹ Оваа пракса се подобри за време на вонредната состојба, особено кај работодавачите кои работеа за време на полициските часови.
- На почетокот на 2020 година ДИТ успеа да ја подобри својата пристапност и отвореност до граѓаните со воведување можност за анонимно и телефонско

---

11 Дали државниот инспекторат за труд ефикасно ги штити работничките права? - инфографик број 2, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2019/11/1-infografik-mk.pdf>.
(Не)ефикасноста на Државниот инспекторат за труд во заштита на работничките права – инфографик бр. 3, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2020/02/infografik-mkd1.pdf>.
(Не)ефикасноста на Државниот инспекторат за труд во заштита на работничките права – инфографик бр. 4, достапен на <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2020/06/dic-mk.pdf>.

доставување на барања за вонреден инспекциски надзор и со воведување функционални телефонски линии во сите подрачни единици.

- ДИТ ја подобри својата пракса и практикуваше брзо, ажурно и ефикасно постапување по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор за време на вонредната состојба и одлична флексибилност на новонастанатата состојба. Механизмите за телефонско и анонимно пријавување на повреди на работничките права функционираа одлично и инспекторатот многу брзо и ефикасно постапуваше по ваквите пријави.
- Покрај ваквиот позитивен тренд, ДИТ не успеа да обезбеди целосно и доследно почитување на превентивните мерки и препораки за заштита на работниците на работните места во време на пандемијата.
- ДИТ имаше проблеми во обезбедувањето доследна примена на исплатата на плата и надоместоците на плата на работниците кои се ослободени од работа со превентивните мерки на Владата поради ширењето на COVID-19 и/или се во изолација или отсутнуваат од работа заради COVID-19.

ПРЕПОРАКИ:

- ДИТ да ја подобри својата ефикасност во навремено и ажурно постапување по поднесените барања за вонреден инспекциски надзор и известување на подносителот на барањето, почитувајќи ги законските рокови од ЗИН, ЗИТ и ЗОУП.
- ДИТ треба почесто да ја користи законската можност за иницирање вонреден инспекциски надзор по службена должност.
- ДИТ да ја подобри својата транспарентност во постапувањето и работењето со доставување на целосната документација (известување, записник за извршен инспекциски надзор, решение, платен налог и слично) од извршениот инспекциски надзор до подносителите на барањето за вонреден инспекциски надзор.
- Нужно е да се обезбеди поголем буџет за зголемување и подобрување на човечките и материјалните капацитети на ДИТ, со цел унапредување на работењето и поефикасно и поажурно постапување по доставените барања за вонреден инспекциски надзор. Ова треба да биде приоритетно прашање

заради зголемениот обем на работа на ДИТ во време на пандемија на COVID-19 вирусот.

● Потребно е ДИТ да воспостави механизам за информирање за постапките кои се иницирани од странки со анонимни барања за вонреден инспекциски надзор. ДИТ да ги информира подносителите на анонимните претставки дека треба да остават телефонски број или електронска адреса за контакт, податоци со кои ќе располага само Државниот инспекторат за труд и кои нема да го откријат нивниот идентитет.

● ДИТ мора да обезбеди целосно и доследно почитување на превентивните мерки и препораки за заштита на работниците на работните места. Посебно внимание да посвети на организирањето на превозот на работниците до и од работно место, држењето препорачано растојание за време на извршување на работните обврски, обезбедувањето и носењето задолжителна заштитна опрема од страна на работодавачот и дезинфицирањето на просториите во кои се врши работниот процес.

● ДИТ треба да обезбеди доследна примена на исплатата на плата и надоместоците на плата на работниците кои се ослободени од работа со превентивните мерки на Владата поради ширењето на COVID-19. ДИТ треба да гарантира дека нема погрешно толкување на превентивните мерки и препораки на Владата за ослободување на одредени категории на работници и нивно поистоветување со членовите од Законот за работните односи кои се однесуваат на неможност за извршување на работата заради виша сила и користење на принуден одмор. Препораката за обезбедување доследна и воедначена примена се однесува и на исплатата на плата и надоместоци на плата на работниците кои се во изолација или се спречени да доаѓаат на работа заради COVID-19.

● ДИТ да ја одржува праксата на честа и континуирана соработка со граѓанските организации, синдикатите и сите останати релевантни чинители кои работат на унапредување и подобрување на работничките права. Овие состаноци се покажаа како исклучително корисни и ја зголемија ефикасноста на ДИТ во постапувањето по барањата за вонреден инспекциски надзор и ја подобрија меѓусекторската соработка на ДИТ со ДСЗИ како заштитни механизми во унапредување и заштита на работничките права.

British Embassy
Skopje

**ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА
ПРОДУКТИВНОСТА
ПРЕКУ ПОДОБРУВАЊЕ
НА ЗАКОНСКАТА РАМКА
ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ
ВО МАКЕДОНИЈА**

Документот е подготвен во рамки на проектот „Зголемување на продуктивноста преку подобрување на законската рамка за работните односи во Северна Македонија“, финансиран од Фондот за добро владеење на Владата на Обединето Кралство, со поддршка на Британската амбасада Скопје. Мислењата и ставовите наведени во оваа содржина не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската Влада.

